

Spółdzielnie rolnicze miały bardzo duży wpływ na rozwój gminy i rolnictwa w Kamieniu. Jedną z nich, była spółdzielnia mleczarska, którą zorganizowano w 1932 r.

W 1928 roku Związek Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo - Gospodarczych Rzeczypospolitej Polskiej, wystąpił z propozycją i zaleceniem zorganizowania spółdzielni mleczarsko-jajczarskiej i hodowlanej, jako samodzielnych zrzeszeń.

Rolnicy z Kamienia chętnie z tej możliwości skorzystali, przyjmując słowa odezwę do rolników następujące treści:

"Rolnicy!!!

Pamiętajcie, że gorącym przywiązaniem do spółdzielni oraz wspólną i rozumną w niej pracą zdołacie wytworzyć potężną organizację własną. Tylko spółdzielcza przeróbka nabiału i spółdzielcza sprzedaż produktów nabiałowych i jaj powiększy wasz dochód z gospodarstwa rolnego oraz obroni Was od wyzysku pośredników.

Pamiętajcie, że w "gromadzie siła", dbajcie więc, aby bracia Wasi i sąsiedzi byli członkami spółdzielni i dostarczali do niej mleko i jaja (...)"

Odezwa i szkolenia, jakie prowadzono, przyniosła efekt. W 1923 roku było już w Polsce 536 spółdzielni mleczarskich, w tym również w Kamieniu.

Spółdzielnia przyjęła statut, a początkowe jego słowa brzmiały:

"Statut Spółdzielni Mleczarskiej w Kamieniu z odpowiedzialnością udziałami:

Art.1. Firma spółdzielni brzmi ?Okręgowa spółdzielnia Mleczarska w Kamieniu z odpowiedzialnością udziałami".

Art. 2. Siedzibą Spółdzielni jest Kamień, pow. Nisko, woj. Lwowskie (...)"

Statut bardzo szczegółowo określał kto może być członkiem spółdzielni, jakie ma władze, jak prowadzić rachunkowość, nadzór oraz kontrolę.

W skład zarządu w 1923 roku weszli między innymi Stanisław Rodzeń i Piotr Lebida, a do rady nadzorczej: Jan Mędrala, Piotr Rogala, Jan Pietroński, Jan Kiełb, Marcin Wąsik. W późniejszych latach w zarządzie pracował Bolesław Piela, Konstanty Radomski, Józef Skomro i Andrzej Sączawa.

Spółdzielnia w Kamieniu z powodzeniem funkcjonowała do wybuchu drugiej wojny światowej. W czasie wojny jej działalność była ograniczona.

Od 1937 r. posiadała własny budynek (teren obecnej poczty) i podstawowe wyposażenie. Prądu elektrycznego w tym czasie nie było, chłodzenie odbywało się w specjalnych zbiornikach obłożonych lodem, który gromadzono w zimie w kopcach okrywanych trocinami i ziemią. Spółdzielnia prowadziła skup mleka i jego przerób. Wyrabiano masło, sery, maślankę, mleko odtłuszczone i pełne. Również skupowano i sprzedawano jaja.

Produkty kupowali mieszkańcy, sklepikarze, zaopatrywali się w nich również sprzedawcy z Niska, Sokołowa i innych miejscowości.

Po drugiej wojnie światowej spółdzielnię mleczarską w Kamieniu, przekształcono w Powiatową Okręgową Spółdzielnię Mleczarską z siedzibą w Kamieniu.

Pracownikami spółdzielni mleczarskiej w tym okresie byli między innymi: Piotr Deleka - główny księgowy, Edward Łach, Józefa Socha z Podlesia - rachmistrz, kierownik produkcji Tomasz Mazur, Józef Skomro, Maria Radomska.

W 1952 roku spółdzielnię wraz z pracownikami przeniesiono do Niska, gdzie były lepsze warunki lokalowe. Zarząd nadal był zdominowany przez członków spółdzielni z Kamienia, a Radzie Nadzorczej przewodniczył Bolesław Piela.

W 1964 r. spółdzielnia mleczarska została przeniesiona do Stalowej Woli. Do pracy przeniesiono również zatrudnionych pracowników. Radzie nadal przewodniczył przedstawiciel producentów z Kamienia Andrzej Sączawa. Wśród pracowników spółdzielni wyróżniał się Józef Skomro nazywany zdrobniale "Mleczko", który z wielkim zaangażowaniem pracował nad zwiększaniem produkcji mleka i poprawy jakości krów z gminy Kamień oraz powiatu.

Rolnicy z Gminy Kamień do spółdzielni w Nisku, a później do Stalowej Woli dostarczali ponad 50% mleka potrzebnego do produkcji, a dostawcami w gminie było około 80% gospodarstw, za wyjątkiem Łowiska.

Po przeniesieniu produkcji wyrobów mleczarskich do Niska w części budynku w Kamieniu nadal prowadzono skup mleka. W pozostałej części mieścił się sklep i garaż na samochód ciężarowy powstałej Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska w Kamieniu.

Po wybudowaniu zlewni mleka na tzw. "Szlamówce" dowożono mleko z całej Gminy. W następnych latach wybudowano zlewnię na Błoniu i w Podlesiu.

W zlewni w Kamieniu Górcie pracowali: Maria i Marcin Radomscy, Janina Wąsik, Stanisława Woś, Zofia Socha. W Podlesiu - Wanda Sapuła, Prusinie - Władysława Urbanik.

W 1974 r. stary budynek mleczarni Naczelnik Gminy przekazał Wspólnocie Pastwiskowej w Podlesiu. Mieszkańcy rozebrali budynek, a część materiałów z rozbiórki użyli do budowy magazynu nawozowego.

W 1973 roku w ramach zmiany administracyjno-terytorialnej dostawcy mleka z terenu gminy Kamień, zostali przeniesieni do Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Rzeszowie z siedzibą w Trzebowniku.

Zmiana prawa spółdzielczego w 1989 r. dawała bardzo duże uprawnienia organom zrzeszającym, ograniczając uprawnienia spółdzielcom.

Mimo ograniczeń samorządności w działalności spółdzielni mleczarskiej, był to okres korzystny dla dostawców i członków. Mleko bardzo sprawnie skupowała mleczarnia, zatrudniając pracowników z pojazdami konnymi tzw. "wozaków" w Nowym Kamieniu, Prusinie, Kamieniu, Krzywej Wsi, Podlesiu i Łowisku. Każda ilość mleka była skupowana nawet od najmniejszego dostawcy, opłacalność może niewielka, ale korzystna.

Dowozili mleko między innymi: w Podlesiu - Eugeniusz Piróg, Edward Piróg, Jerzy Łach, Józef Woś, w Kamieniu Gorce - Józef Kida, Andrzej Czubał, Józef Czubał, w Krzywej Wsi - Maria Krawczyk, Emilia Wójcik, Franciszek Łach, Jerzy Klimek, w Prusinie - Tadeusz Partyka, Bolesław Piel z Błonia, Augustyn Kłóś, Bolesław Socha, w Nowym Kamieniu - Władysław Rębisz, Stanisław Pleśniarski, Marcin Radomski, Władysław Łach, w Łowisku - Jan Kida, Stanisław Kida.

Zmiana prawa spółdzielczego w 1989 r. zmieniła zasady skupu mleka, dając większe preferencje dużym dostawcom, co spowodowało zmniejszenie ilości hodowców krów mlecznych w małych gospodarstwach. Opłacalność dla niewielkich gospodarstw, jakie przeważały w naszej gminie, była minimalna, a w niektórych okresach powodowała straty.

Spółdzielnia mleczarska w Trzebowniku, która po zmianach administracyjnych przejęła majątek spółdzielców z Kamienia, wypłaciła udziały większości członkom. Członkami pozostali tylko producenci dużych gospodarstw wspomaganych dopłatami z Unii Europejskiej.

Budynek mleczarni w Kamieniu na "Szlamówce" rozebrano, a budynki w Podlesiu i Błoniu nabyli prywatni właściciele.

Można stwierdzić, że zakończyła się historia spółdzielni mleczarskiej w Kamieniu, którą zakładano w latach dwudziestych ubiegłego wieku.

Zakończyła również w tym czasie działalność jedna z największych w województwie Spółdzielni Kółek Rolniczych, która część majątku przekazała Samorządowi Gminnemu.

Gminna Spółdzielnia prowadzi nadal działalność handlową i produkcję pieczywa.

Pozostał Bank Spółdzielczy, co jest wielką zasługą samorządu gminnego i samorządu bankowego, który nie wyraził zgody na powstania Kasy Komunalnej. Ten trudny okres Bank przetrzymał i nadal funkcjonuje jako samodzielna jednostka.

Tak w wielkim skrócie przedstawia się historia spółdzielni mleczarskiej w Kamieniu i Spółdzielczości Rolniczej. Uważam, że temat ten winien znaleźć szersze opracowanie,

pozwalające zachować pamięć o bardzo ważnych organizacjach rolniczych.

Opracował Józef Czubał

Źródła :

Andrzej Rurak "Kamień dziś i w przeszłości"

Konstanty Radomski "Monografia wsi Kamień"

Józefa Socha - informacja o pracy w Mleczarni"

Jan Mendrala - Książka udziałowa

Władysław Rurak - informacja o pracy w OSM Stalowa Wola